

Η ναυμαχία του Ματαπά

Μέρος Α΄

του Αντιναύαρχου (εα) Ξενοφώντα Μαυρογιάννη ΠΝ

Τα ιταλικά βαρέα καταδρομικά Zara, Pola, Fiume και Garibaldi

Η είσοδος της Ιταλίας στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο μετέφερε τον πόλεμο διά της Μεσογείου στη Βόρεια Αφρική όπου ο ιταλικός στρατός από τις βάσεις του στη Λιβύη επιτέθηκε στις 13 Σεπτεμβρίου 1940 στις βρετανικές δυνάμεις που βρίσκονταν στην Αίγυπτο. Οι Βρετανοί συμπύχθηκαν, ο Γκρατσιάνι άρχισε την προέλαση, αλλά σταμάτησε 50 χλμ από το ξεκίνημά του για να οργανώσει τον ανεφοδιασμό σε νερό, λόγω του υπερβολικού καύσιωνα.

Η Βόρεια Αφρική όμως δεν είναι το μόνο θέατρο επιχειρήσεων που δημιούργησαν οι φιλοδοξίες του Μουσολίνι. Τον Οκτώβριο του ίδιου χρόνου διέταξε τις δυνάμεις του να επιτεθούν από την Αλβανία - που είχε καταλάβει από τον Απρίλιο του 1939 - κατά της Ελλάδας.

Σε κανένα όμως από τα δύο αυτά θέατρα επιχειρήσεων ο Μουσολίνι δεν πέτυχε το σκοπό του. Οι ιταλικές επιθέσεις αποκρούστηκαν, οι Έλληνες και οι Βρετανοί αντεπιτέθηκαν και

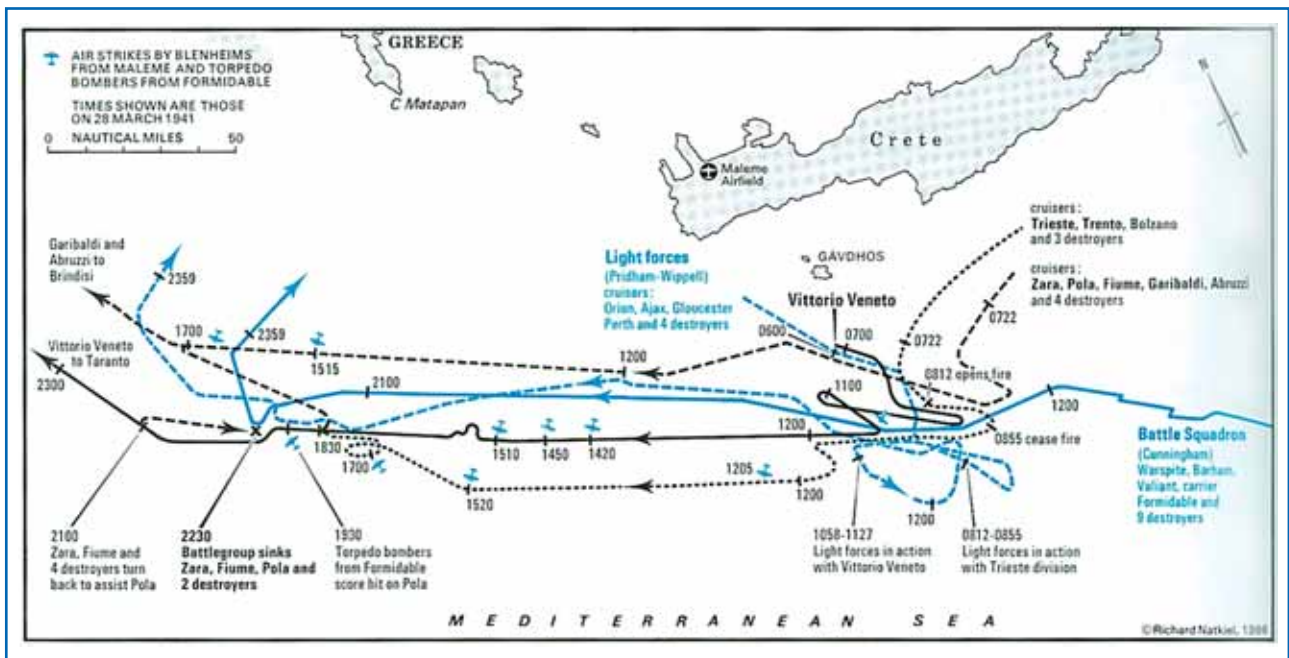
κατέλαβαν αρκετά μεγάλα τμήματα της Αλβανίας και Λιβύης. Ο Μουσολίνι πίστεψε ότι θα μπορούσε να κάνει το δικό του «παράλληλο πόλεμο» ανεξάρτητα από τον υπερόπτη σύμμαχό του Χίτλερ. Νικημένος όμως και στα δύο μέτωπα υποχρεώθηκε να ζητήσει τη βοήθειά του, την οποίαν ο Φύρερ πρόσφερε το Δεκέμβριο του 1940 θέλοντας να περισώσει το γόητρο του Άξονα. Το 10ο Αεροπορικό Σώμα της Luftwaffe (Fliegerkorps X) άρχισε να φθάνει στη Σικελία τέλη Δεκεμβρίου του 1940 και μέχρι τον Ιούνιο του 1941 είχε, προσωρινά, εξουδετερώσει τη Μάλτα, τη στρατηγική βάση των Βρετανών που βρισκόταν στον άξονα των γραμμών ανεφοδιασμού της Βόρειας Αφρικής. Παράλληλα τα πρώτα τμήματα του γερμανικού εκστρατευτικού σώματος στην Αφρική (Deutsches Africa Corps), του στρατάρχη Erwin Rommel, αποβιβάστηκαν στην Τρίπολη το Φεβρουάριο του 1941, ενώ η γερμανική εισβολή στην Ελλάδα ήταν αναμενόμενη.

Η Βρετανία αποφάσισε να στείλει μία εκστρατευτική δύναμη από τη Βόρεια Αφρική στην Ελλάδα και η επιχείρηση «Lustre» τέθηκε σε εφαρμογή. Τα πρώτα τμήματα ξεκίνησαν την 4η Μαρτίου του 1941.

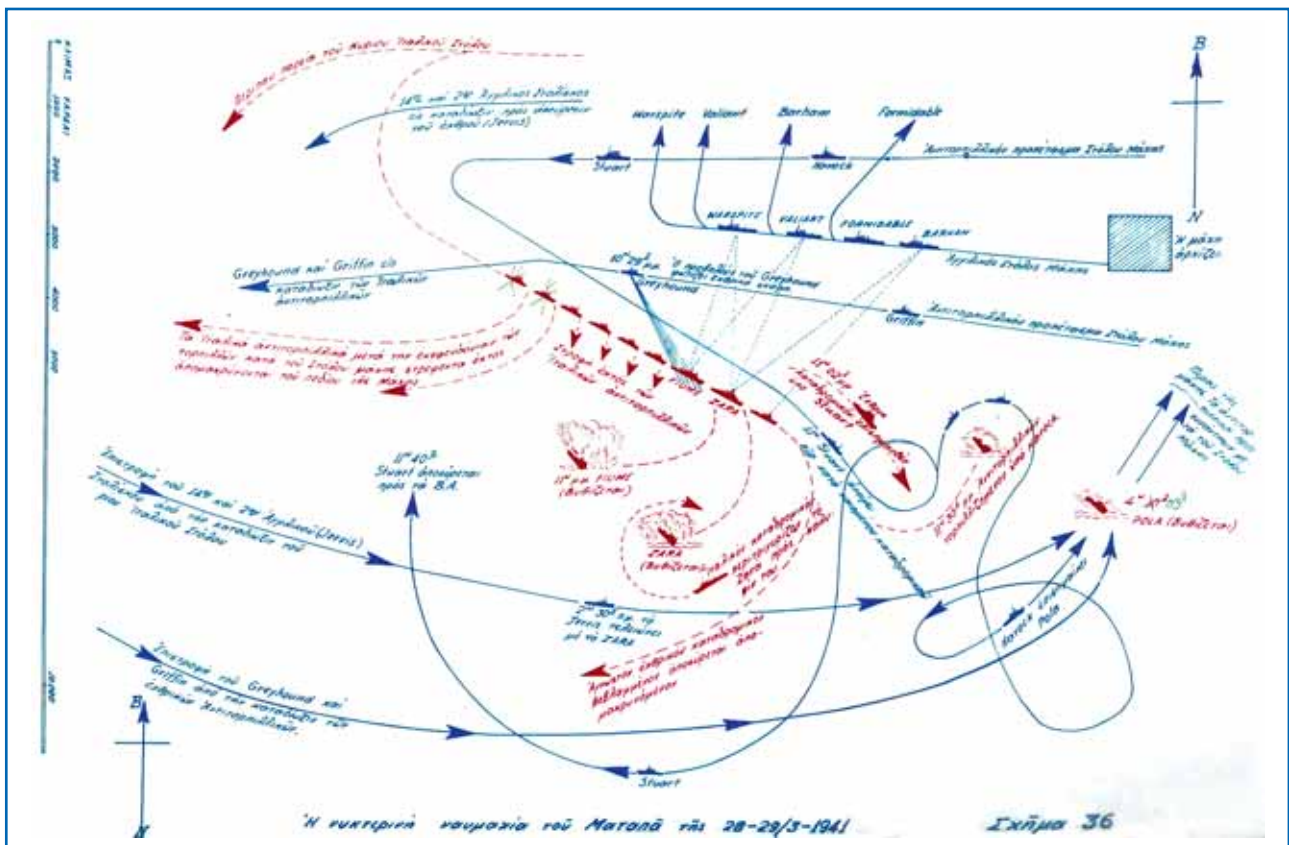
Βρετανικό σχέδιο

Αυτή ήταν η κατάσταση όταν ο διοικητής του βρετανικού στόλου της Μεσογείου, ναύαρχος sir Andrew B. Cunningham, άνδρας με άκρως επιθετικές ικανότητες, από τις 25 Μαρτίου 1941 παρατήρησε αύξουσα δραστηριότητα των Ιταλο-γερμανικών δυνάμεων που εκδηλώνονταν με εντατικές αεροπορικές αναγνωρίσεις στη θαλάσσια περιοχή δυτικά και νότια της Ελλάδας μέχρι την Αλεξάνδρεια. Ήταν σχεδόν βέβαιο ότι επέκειτο γερμανική επίθεση κατά της Γιουγκοσλαβίας και της Ελλάδας.

Η επίμονη και έντονη παρακολούθηση των κινήσεων του βρετανικού στόλου οδηγούσε τους Βρετανούς επιτελείς στη σκέψη ότι σχεδιαζόταν επίθε-

Σχεδιάγραμμα 1 (ναυμαχίας)

Σχεδιάγραμμα 2 (συμπλοκής)

ση κατά των βρετανικών νηοπομπών που μετέφεραν την εκστρατευτική δύναμη στην Ελλάδα ή προγραμματιζόταν πλους εχθρικής νηοπομπής προς τη Δωδεκάνησο ή ήταν αντιπερισπασμός για κάλυψη απόβας στην Κυρηναϊκή ή στην Ελλάδα. Το πιθανότε-

ρο όμως ήταν το πρώτο, διότι η εκ μέρους της 7ης Μοίρας των βρετανικών καταδρομικών συνοδεία των νηοπομπών ήταν πράγματι ανεπαρκής. Ο Βρετανός ναύαρχος αποφάσισε να ελαττώσει την κίνηση των νηοπομπών στο Αιγαίο σε βαθμό που να μην

βάλει σε υποψίες τον εχθρό. Επιδιώκοντας τη ναυμαχία με τον ιταλικό στόλο, ρύθμισε τις κινήσεις και διέθεσε τις δυνάμεις του, ως εξής :
 Δύναμη Β από 4 καταδρομικά (*Orion*, *Ajax*, *Perth*, *Gloucester*), και 4 αντιτορπιλικά (*Ilex*, *Hasty*, *Hereward*, *Ven-*

Τα βρετανικά καταδρομικά Ajax, Perth και Orion

detta), υπό τον αντιναύαρχο Pridham-Wirell κινούμενα στο Αιγαίο να βρίσκονται την 06.30 της 28ης Μαρτίου 30 ν.μ. νότια της Γαύδου.

Δύναμη C από 5 αντιτορπιλικά (Nubian, Mohawk, Havock, Hotspur, Greyhound) θα συνενώνονταν την ίδια ώρα με τη μοίρα του Wirell.

Ενίσχυσε τη δύναμη τορπιλοπλάνων της Κρήτης και της Κυρηναικής.

Η βρετανική αεροπορία (R.A.F.) επαύξησε τις αναγνωριστικές πτήσεις στο Αιγαίο και δυτικά της Κρήτης.

Δύο υποβρύχια (Rover, Triumph) θα περιπολούσαν έξω της Σούδας και της Μήλου και θα παρείχαν υποστήριξη μαζί με τις ελληνικές ναυτικές δυνάμεις που θα ήταν έτοιμες για απόπλου από το Ναύσταθμο, κατόπιν διαταγής.

Τα αντιτορπιλικά Juno, Jaguar, Defender θα ήσαν έτοιμα να αποπλεύσουν από τον Πειραιά κατόπιν διαταγής. Επίσης και τα ελληνικά πλοία θα ήσαν έτοιμα για απόπλου, κατόπιν διαταγής.

Ιταλικό σχέδιο

Το Ιταλικό Ναυαρχείο (Supermarina) από την έναρξη του πολέμου εφαρμόζε τη ναυτική στρατηγική του «στόλου εν υπάρξει» (fleet-in-being) επειδή δεν ήθελε να αναλάβει δράση διακινδυνεύοντας δυνάμεις τις οποίες δεν θα μπορούσε να αναπληρώσει. Κατόπιν όμως πιέσεων των Γερμανών να παρεμποδίσουν τις μεταφορές εν-

σχύσεων στην Ελλάδα, αποφάσισαν να εκτελέσουν επιδρομή με καταδρομικά υπό την προστασία του θωρηκτού Vittorio Veneto - το μόνο επιχειρησιακό θωρηκτό την περίοδο εκείνη - στο οποίο επέβαινε ο αρχηγός του στόλου, ναύαρχος Angelo Iachino. Για την επιχείρηση διατέθηκαν 6 βαρέα και 2 ελαφρά καταδρομικά και 13 αντιτορπιλικά.

Το ιταλικό σχέδιο προέβλεπε απόπλου των πλοίων από τις βάσεις τους ώστε να συναντηθούν στις 11.00 της 27ης Μαρτίου 60 ν.μ. ανατολικά της Αυγούστας. Στη συνέχεια η όλη δύναμη θα έπλεε προς Απολλώνια της Κυρηναικής μέχρι τις 20.00, οπότε θα αποχωριζόταν σε δύο δυνάμεις.

Η πρώτη, αποτελούμενη από την 1η Μοίρα βαρέων καταδρομικών (Zara, Pola, Fiume) και 4 αντιτορπιλικά υπό τον αντιναύαρχο Cattaneo και την 8η Μοίρα ελαφρών καταδρομικών (Abruzzi, Garibaldi) και 2 αντιτορπιλικά, θα εκτελούσε επιθετική περιπολία στο Αιγαίο μέχρι το ανατολικό άκρο της Κρήτης όπου έπρεπε να φθάσει περί την 08.00 της 28ης. Στη συνέχεια θα ανέστρεφε και θα ακολουθούσε πορεία προς στίγμα 90 ν.μ. νοτιοδυτικά του Ναβαρίνου όπου έπρεπε να βρίσκεται περί τις 15.00 της ίδιας ημέρας.

Η δεύτερη, αποτελούμενη από το Vittorio Veneto και 4 αντιτορπιλικά καθώς και την 3η Μοίρα βαρέων καταδρομικών (Trieste, Trento, Bolzano)

και 3 αντιτορπιλικά υπό τον αντιναύαρχο Luigi Sansonetti, θα εκτελούσε επιθετική περιπολία πλέοντας προς στίγμα 20 ν.μ. νότια της νήσου Γαύδου. Περί τις 07.00 θα ανέστρεφε για να συναντηθεί στις 15.00 με την πρώτη δύναμη νότια της Γαύδου και στη συνέχεια οι δύο δυνάμεις θα επέστρεφαν στις βάσεις τους.

Το σχέδιο της επιχείρησης στηριζόταν σε τρεις βασικές προϋποθέσεις: τον αιφνιδιασμό, την αποτελεσματική αεροπορική αναγνώριση και την αποτελεσματική κάλυψη του στόλου από αέρα, τόσο για παρεμπόδιση της εχθρικής αναγνώρισης, όσο και για προστασία των πλοίων.

Οι αεροπορικές δυνάμεις -ιταλικές και γερμανικές- είχαν ως αποστολή: Οι ευρισκόμενες στη Σικελία γερμανικές να εκτελέσουν την προηγούμενη μέρα της επιχείρησης αναγνώριση στην Κεντρική Μεσόγειο και Αλεξάνδρεια, να βομβαρδίσουν τη Μάλτα και να απαγορεύσουν πτήση αεροσκαφών από τη Μάλτα στην Κεντρική Μεσόγειο. Οι ιταλικές να βομβαρδίσουν τα αεροδρόμια της Κρήτης, την ημέρα που τα ιταλικά πλοία θα βρίσκονταν στην περιοχή, να εκτελέσουν αναγνώριση στην περιοχή και στις οδούς συγκοινωνιών από την Αλεξάνδρεια στο Αιγαίο και να παρέχουν κάλυψη στο στόλο μέχρι του μεσημβρινού της Κυρηναικής. Παράλληλα ιταλικά αεροσκάφη από τη Ρόδο θα προστά-

τευαν τα πλοία στην περιοχή της Κρήτης το πρωί της 28ης, ενώ η γερμανική αεροπορία θα αναγνώριζε την περιοχή από Κυρηναική μέχρι Κρήτη και θα παρείχε κάλυψη μέχρι δύο ώρες πριν σκοτεινιάσει.

Η ναυμαχία

Τα προληπτικά μέτρα του Βρετανού ναυάρχου επιβεβαίωσαν τα γεγονότα στη συνέχεια. Κατόπιν της περιστολής των κινήσεων των νηοπομπών στο Αιγαίο, ο Cunningham, για να μη βάλει σε υποψίες τον εχθρό, επέτρεψε στη νηοπομπή A.G.9 να αποπλεύσει από την Αλεξάνδρεια, υπό τον Έλληνα πλοίαρχο Μεζεβίρη και το βράδυ της 27ης Μαρτίου διατάχθηκε να αναστρέψει.

Ο ιταλικός στόλος, βάσει του σχεδίου, απέπλευσε από τις βάσεις του σε τρία τμήματα τις πρώτες εσπερινές ώρες της 26ης Μαρτίου: Από τη Νεάπολη το θωρηκτό Vittorio Veneto με 4 αντιτορπικά. Από τον Τάραντα η 1η Μοίρα αποτελούμενη από τα βαρέα καταδρομικά Zara, Pola, Fiume με άλλα 4 αντιτορπικά υπό τον αντιναύαρχο Cattaneo και από το Μπρίντζι τα ελαφρά καταδρομικά Abruzzi, Garibaldi και 2 αντιτορπικά υπό τον αντιναύαρχο Legnani. Με τις δυνάμεις αυτές το πρωί της 27ης θα συναντιόταν η 3η Μοίρα των τριών βαρέων καταδρομικών Trieste, Trento, Bolzano συνοδευόμενη από 3 αντιτορπικά υπό τον αντιναύαρχο Sansonetti και όλος πλέον ο στόλος θα κατευθυνόταν προς την Κρήτη σε αναζήτηση θύματος.

Κανένα από τα ιταλικά πλοία δεν διέθετε ραντάρ. Σοβαρότατη έλλειψη που στοίχισε. Από τα βρετανικά διέθεταν το αεροπλανοφόρο Formidable, το θωρηκτό Valiant και τα καταδρομικά Orion, Ajax.

27 Μαρτίου

Άγνωστος παρέμενε ο απόπλους του ιταλικού στόλου στο Βρετανό ναύαρχο μέχρι τις 12.20 της 27ης οπότε επισημάνθηκε από αναγνωριστική αεράκατο τύπου Sunderland, που είχε αναχωρήσει από το Σκαραμαγκά, η 3η Μοίρα των ιταλικών καταδρομικών (δύναμη Trieste) 80 ν.μ. ΝΑ του ακρωτηρίου Σπαρτιβέντο με πορεία ΝΑ. Ο ναύαρχος Cunningham λαμβάνοντας την πληροφορία αυτή αποφασίζει να

Ο διοικητής του ιταλικού Στόλου κατά τη ναυμαχία του Ματαπά, ναύαρχος Angelo Iachino

αποπλεύσει τη νύχτα από την Αλεξάνδρεια με την κύρια δύναμη αποτελούμενη από τα θωρηκτά Warspite (ναυαρχίδα), Barham, Valiant, το αεροπλανοφόρο Formidable και 8 αντιτορπικά. Παράλληλα διατάζει τη R.A.F. να εντείνει τις αναγνωρίσεις στο Νότιο Ιόνιο, ΝΔ Αιγαίο και νότια της Κρήτης και τον Wiprell να πλεύσει στο προκαθορισθέν στίγμα συνάντησης (την 28η, ώρα 06.30, 30 ν.μ. νότια της Γαύδου). Για να μη βάλει σε υποψίες το ιαπωνικό προξενείο για τον απόπλου του στόλου το οποίο θα τον ανέφερε αμέσως στους Ιταλούς, πηγαίνει το απόγευμα της 27ης να παίξει γκολφ. Το ίδιο απόγευμα ιταλική αεροπορική αναγνώριση αναφέρει στον Ιταλό στόλαρχο την παρουσία του βρετανικού στόλου ακόμη στην Αλεξάνδρεια.

Ο βρετανικός στόλος αποπλέει την 19.00 και καθόλη τη νύχτα πλέει ΒΔ χωρίς να έχει καμία άλλη πληροφορία για τις κινήσεις του εχθρού. Προηγουμένως, στις 13.00, είχε αποπλεύσει από τον Πειραιά η Δύναμη Β του Wiprell, κατευθυνόμενη προς τη Γαύδο.

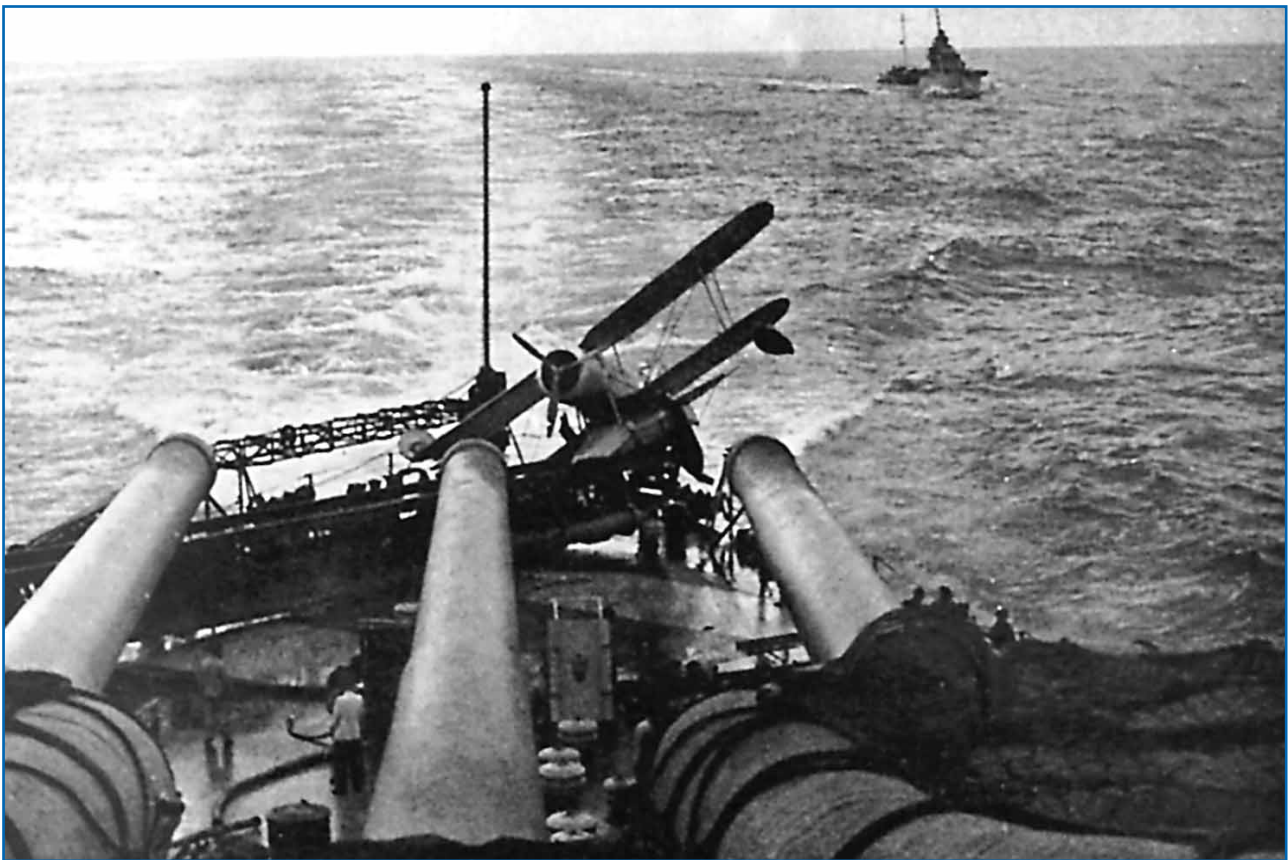
Από την έναρξη της επιχειρήσεως άρχισαν να μην τηρούνται τα συμφωνηθέντα μεταξύ ιταλικού στόλου και ιταλικής αεροπορίας. Από το πρωί της 27ης δεν εμφανίσθηκαν τα γερμανικά αεροσκάφη για την προκαθορισθείσα άσκηση με τον ιταλικό στόλο συνοδείας και αναγνώρισης πλοίων έξω από το στενό της Μεσσήνης. Την

12.20 της ίδιας ημέρας εντοπίσθηκε, όπως είδαμε, από βρετανική αεράκατο η 3η Μοίρα των ιταλικών καταδρομικών, αλλά λόγω κακής ορατότητας δεν έγινε αντιληπτή η παρουσία του θωρηκτού Vittorio Veneto, ούτε των δύο άλλων Μοιρών των καταδρομικών που ακολουθούσαν.

Μολονότι η πρώτη βασική προϋπόθεση του ιταλικού σχεδίου επιχειρήσεων -ο αιφνιδιασμός- είχε εκλείψει αποφασίζεται από τη Supermarina να συνεχισθεί η επιχειρήση. Επειδή όμως μέχρι τις 22.00 της 27ης ουδεμία πληροφορία για τις κινήσεις του εχθρού δεν είχε ληφθεί, το επιτελείο διατάζει την 1η Μοίρα καταδρομικών (δύναμη Zara) και την 8η Μοίρα (δύναμη Garibaldi) που κατευθύνονταν προς το Αιγαίο να μην προχωρήσουν περισσότερο, αλλά να ρυθμίσουν τις κινήσεις τους ώστε το πρωί της επομένης να συνενωθούν με τη μοίρα του Veneto, όπως και έγινε.

28 Μαρτίου

Στις 06.35 εντοπίζεται από υδροπλάνο του Veneto -και ενώ η ιταλική δύναμη βρισκόταν νότια της Γαύδου (βλέπε σχεδιάγραμμα 1)- η δύναμη του Wiprell. Αμέσως δίνεται εντολή η προπορευόμενη 3η Μοίρα βαρέων καταδρομικών (δύναμη Trieste) να επιτεθεί ενώ το θωρηκτό Veneto σπεύδει για υποστήριξη. Στις 08.12 τα ιταλικά πλοία ανοίγουν πυρ με τα πυροβόλα των 8,2 ιντσών από απόσταση 28.000 υαρδών και ανταποδίδουν τα βρετανι-

Το αναγνωριστικό αεροσκάφος του ιταλικού θωρηκτού Vittorio Veneto κτυπημένο

κά (πυρ. 6 ιντσών). Ο Wiprell γνωρίζοντας ότι τα πλοία του υπολείπονται σε ταχύτητα και βεληνεκές των ιταλικών, στρέφει αμέσως ΝΑ για να παρασύρει τα εχθρικά προς τα βρετανικά θωρηκτά που βρίσκονταν σε απόσταση 97 μιλίων και πλησίαζαν με ταχύτητα 22 κόμβων (δεν ήταν δυνατή μεγαλύτερη, λόγω ανωμαλίας στο ψυγείο ψύξεως των μηχανών του Warspite). Κάνοντας παρόμοια σκέψη και ο διοικητής της 3ης ιταλικής Μοίρας αναστρέφει στις 08.53 για να παρασύρει τα βρετανικά προς το θωρηκτό Veneto το οποίο πλησίαζε. Ο Wiprell αναστρέφει εκ νέου και ακολουθεί την ιταλική Μοίρα για να μη χάσει την επαφή, αγνοώντας ότι κατευθύνεται προς το θωρηκτό Veneto. Στις 10.58 εμφανίζεται ξαφνικά το Veneto βόρεια των βρετανικών καταδρομικών και αρχίζει να βάλλει με τα πυροβόλα των 15 ιντσών. Τα βρετανικά αιφνιδιάζονται και αρχίζουν συνεχή ανταλλαγή σημάτων. Η θέση τους είναι δύσκολη. Χάρης όμως στους επιδέξιους χειρισμούς και την κάλυψη καπνοφράγματος, διέφυγαν με ελαφρές ζημιές (Perth, Orion) κατευθυνόμενα

προς το βρετανικό στόλο μάχης που πλησίαζε (70 ν.μ. απόσταση).

Για να συνδράμει στη διαφυγή του Wiprell, ο Cunningham διατάζει το Formidable να επιτεθεί με αεροσκάφη κατά της ιταλικής Μοίρας. Στις 11.27 έξι τορπιλοπλάνα Albacore επιτίθενται κατά του Vittorio Veneto, χωρίς αποτέλεσμα.

Ο ναύαρχος Iachino βλέποντας την έναρξη των αεροπορικών επιθέσεων, όπως είχε προβλέψει και μη έχοντας αεροπορική υποστήριξη την οποίαν επανειλημμένα είχε ζητήσει από την ιταλική και γερμανική αεροπορία, στις 11.30 διατάζει τον ιταλικό στόλο να επαναπλεύσει στις βάσεις του. Στις 12.10 ο Wiprell χάνει την επαφή με τον εχθρό και πλέει για συνάντηση της κύριας δύναμης, περατουμένης της πρώτης συμπλοκής.

Στις 14.00 ο Iachino ακόμα δεν έχει σαφή εικόνα των εχθρικών δυνάμεων. Πιστεύει ότι στην περιοχή βρίσκονται τα 4 καταδρομικά του Wiprell, 1 αεροπλανοφόρο, 1 θωρηκτό και λίγες μικρότερες μονάδες.

Στις 15.37 αποπλέει από το Ναύσταθμο Σαλαμίνας ο αρχηγός του ελ-

ληνικού στόλου, αντιναύαρχος Καρβαδίας, με 7 αντιτορπιλικά (Βασ. Όλγα, Κουντουριώτης, Ύδρα, Σπέτσαι, Λέων, Πάνθηρ, Ιέραξ) κατόπιν εντολής του Βρετανού Στόλαρχου με προορισμό την Κεφαλλονιά όπου έπρεπε να βρίσκεται στις 19.00, αναμένοντας διαταγές.

Η απόσταση των δύο αντιτιθέμενων στόλων (ιταλικού και βρετανικού), περίπου 60 μίλια και οι τηρούμενες ταχύτητες οδηγούν τον Βρετανό ναύαρχο στο συμπέρασμα ότι δεν μπορεί με την ταχύτητα των 22 κόμβων που διαθέτει να πλησιάσει τον αντίπαλο για να δώσει τη μάχη, παρά μόνο εάν κατόρθωνε να μειώσει την ταχύτητα της ιταλικής ναυαρχίδας (Vittorio Veneto), γεγονός που μπορούσε να επιτύχει μόνο με αεροπορικές επιθέσεις. Τα επιχειρησιακά αεροσκάφη που διαθέτει το Formidable είναι μόνο 27 (13 καταδιωκτικά Fulmar, 10 τορπιλοπλάνα Fairy Albacore, 4 Swordfish).

Μεταξύ 12.00 και 15.15 αεροσκάφη ορμώμενα από την Κρήτη επιτίθενται πέντε φορές, χωρίς επιτυχία. Ο Ιταλός ναύαρχος καθ' όλη την ημέρα

έχει την υποστήριξη μόνο δύο ιταλικών τορπιλοπλάνων τα οποία επιτίθενται ανεπιτυχώς στο Formidable.

Αυτό όμως που δεν κατάφεραν τα βρετανικά αεροσκάφη ξηράς πέτυχαν τα αεροσκάφη του αεροπλανοφόρου. Στις 15.10 αεροσκάφος του Formidable εντοπίζει το Veneto σε απόσταση 65 μιλίων από το βρετανικό στόλο, με κατεύθυνση δυτική. Δέκα λεπτά αργότερα, 3 Albacores αρχίζουν τις τορπιλικές επιθέσεις, ενώ 2 Fulmars σφυροκοπούν ανηλεώς το ιταλικό θωρηκτό. Στις 15.30 το Veneto πλήττεται από τορπίλη που του αχρηστεύει τις αριστερές έλικες. Από το ρήγμα εισρέουν περί τους 4.000 τόνους ύδατος, ενώ η ταχύτητα αρχικά ελαττώνεται στους 14-15 κόμβους για να αυξηθεί αργότερα στους 20 κόμβους.

Ο ναύαρχος Iachino, εκτιμώντας ότι θα συνεχίζονταν οι αεροπορικές επιθέσεις, αποσπά την 8η Μοίρα ελαφρών καταδρομικών (δύναμη Garibaldi) για να πλεύσει προς τη βάση της και τοποθετεί τα υπόλοιπα πλοία σε ένα ασυνήθη σχηματισμό για να προστατεύσει το βεβλαμένο θωρηκτό. Στο μέσον το Veneto με ένα αντιτορπιλικό πλώρα και ένα πρύμα. Δεξιά σε γραμμή παραγωγής (γραμμή στήλης) την 1η Μοίρα των βαρέων καταδρομικών και πρύμα τα αντιτορπιλικά της. Αριστερά την 3η Μοίρα των βαρέων καταδρομικών με τα αντιτορπιλικά της πρύμα.

Εν τω μεταξύ οι αναφορές που φθάνουν στον Βρετανό ναύαρχο από την αεροπορική αναγνώριση είναι ασαφείς και συγκεχυμένες, τόσο για τη σύνθεση των ιταλικών δυνάμεων, όσο και για την ακριβή θέση τους. Επίσης και η ταχύτητα των 8 κόμβων του Veneto που ανέφερε η αεροπορική αναγνώριση, ήταν ανακριβέστατη.

Ο Cunningham εκτιμώντας τη νέα κατάσταση διατάζει στις 16.44 τον Wiprell να πλεύσει πάση δυνάμει για να αποκτήσει και τηρήσει επαφή με τον εχθρό, ενώ παράλληλα μία δύναμη από 8 αντιτορπιλικά υπό τον πλοίαρχο Mack (επί του Jervis) αποσπάται στις 20.37 για να εκτελέσει νυκτερινή τορπιλική επίθεση, εάν το θωρηκτό εντοπιζόταν από τον Wiprell. Ο Ναύαρχος κρατά 4 αντιτορπιλικά (Stuart, Harvich, Greyhound, Griffin) για προστασία του στόλου μάχης.

Το σούρουπο έχει αρχίσει να πέφτει

στην περιοχή όταν ο Βρετανός ναύαρχος διατάζει και νέα επίθεση των τορπιλοπλάνων του Formidable. Έξι Albacores και δύο Swordfish απονηούνται από το αεροπλανοφόρο, ενώ άλλα δύο Swordfish από την 815 Μοίρα της Κρήτης. Ένα Swordfish πλήττει με τορπίλη, περί την 19.30, το Pola το οποίο παραμένει ακινητοποιημένο 70 μίλια ΝΔ του ακρωτηρίου Ταίναρο (Matapan κατά τους βρετανικούς χάρτες).

Έχει πλέον νυχτώσει όταν ο αρχηγός του ιταλικού στόλου αντιμετωπίζει τώρα το πρόβλημα προστασίας του ακινητοποιημένου καταδρομικού Pola. Βάσει των πληροφοριών γνωρίζει ότι στην περιοχή βρίσκονται τα καταδρομικά του Wiprell και ένα αεροπλανοφόρο. Καμία πληροφορία δεν έχει για την παρουσία των θωρηκτών. Με την εκτίμηση αυτή και την έμμονη ιδέα ότι στην περιοχή δεν υπάρχουν υπέρτερες εχθρικές δυνάμεις, σχεδιάζει τις επόμενες κινήσεις του στόλου του.

Στις 21.00 διατάζει να πλεύσουν για βοήθεια του Pola τα πλοία της 1ης Μοίρας (δύναμη Zara), παρόλον ότι ο διοικητής της Μοίρας, αρχικά, του είχε ζητήσει να στείλει μόνο 2 αντιτορπιλικά. Στη συνέχεια φαίνεται ότι και αυτός κατέληξε στο συμπέρασμα της απουσίας υπερτέρων εχθρικών δυνάμεων στην περιοχή και τοποθέτησε τα πλοία του σε γραμμή παραγωγής με τα αντιτορπιλικά να ακολουθούν τα καταδρομικά, αντί να ταχθούν σε προπέτασμα για την προστασία τους.

Στις 19.30 ο Wiprell αναφέρει στο Βρετανό στόλοαρχο ότι εχθρικά πλοία βρίσκονταν 9 μίλια προς τα ΒΔ και τα επιστρέφοντα από την επίθεση τορπιλοπλάνων τους δίνουν την πληροφορία ότι είχαν καταφέρει πλήγματα κατά των εχθρικών πλοίων. Βάσει των πληροφοριών αυτών ο Cunningham αποφασίζει τη συνέχιση της καταδίωξης. Η συνάντηση με την 1η ιταλική Μοίρα καταδρομικών πλησιάζει.

Εικοσιπέντε χρόνια πριν, στη ναυμαχία της Γιουτλάνδης (Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος), ο γερμανικός στόλος διέφυγε (κατά ένα μέρος) διότι ο Βρετανός ναύαρχος Jellicoe δεν επιθυμούσε να διακινδυνεύσει μία νυκτερινή δράση. Ο Cunningham όμως δεν έχει τέτοιους ενδοιασμούς. Ο στόλος του είναι εκπαιδευμένος στη νυκτερινή δράση. Επιπλέον ένας αριθμός πλοίων του έχει ραντάρ -νέα και αξιόλογη συσκευή για το ναυτικό πόλεμο-

εν αντιθέσει με τα ιταλικά που στερούνταν. Ο επιθετικός του χαρακτήρας δεν του αφήνει κανένα περιθώριο να αποφύγει τη μάχη.

Στις 21.11 βρετανικό καταδρομικό εντοπίζει με ραντάρ μεγάλο πλοίο, ακινητοποιημένο, σε απόσταση 5 μιλίων. Όταν πλησιάζουν τα θωρηκτά, το ραντάρ του Valiant εντοπίζει το ίδιο πλοίο -επρόκειτο για το Pola- που εκλαμβάνεται για το Veneto και τα θωρηκτά προπαρασκευάζονται για έναρξη πυρός. Στις 22.25 αξιωματικός από τη γέφυρα του Warspite βλέπει σε απόσταση 2 μιλίων αντιπλέοντα με κατεύθυνση -όπως διαπιστώθηκε αργότερα- προς το Pola δύο βαρέα εχθρικά καταδρομικά (βλέπε σχεδιάγραμμα 2). Το αντιτορπιλικό του προπετάσματος Greyhound -το πλησιέστερο προς τα εχθρικά καταδρομικά φωτίζει με τον προβολέα του το δεύτερο πλοίο της εχθρικής γραμμής το οποίο αναγνωρίζεται ως το Fiume ενώ συγχρόνως το Warspite και Valiant το βομβαρδίζουν (ώρα 20.29) με τα πυροβόλα των 15 ιντσών από απόσταση 4.000-2.900 υαρδών. Το Fiume δέχεται τρία βλήματα και φλεγόμενο βυθίζεται μετά μισή ώρα (23.00).

Ευθύς αμέσως το Valiant ανοίγει πυρ κατά του Zara το οποίο φωτιζόταν από προβολέα και φωτιστικά βλήματα. Ακολουθούν συγκεντρωτικά πυρά και από τα άλλα δύο θωρηκτά από απόσταση 3.000 υαρδών. Το Zara δέχεται περί τα 20 βλήματα των 15 ιντσών που το μετατρέπουν σε μία καιόμενη άμορφη μάζα. Το αντιτορπιλικό Jervis στις 02.30 της επομένης το βυθίζει με μία τορπίλη.

Τα Zara, Fiume αιφνιδιάσθηκαν τόσο πολύ, ώστε δεν πρόλαβαν να στρέψουν τα μεγάλα τους πυροβόλα, τα οποία παρέμειναν στο διάμηκες. Το αντιτορπιλικό Alfieri βυθίζεται κι' αυτό από τα πυρά των θωρηκτών.

Τα συνοδεύοντα τα Zara και Fiume 4 αντιτορπιλικά εν μέσω των πυρών, των λάμπων των προβολέων και των φωτιστικών βλημάτων εκτελούν τορπιλική επίθεση κατά των εχθρικών θωρηκτών την οποίαν οι Βρετανοί αποφεύγουν στρέφοντας αθρόως δεξιά, ενώ τα αντιτορπιλικά που τα συνοδεύουν αντεπιτίθενται. Στη συνέχεια τα ιταλικά αντιτορπιλικά απομακρύνονται προς Νότο.

Συνεχίζεται